

Mystieke stilteplekken in Brugse binnenstad

Sacred Books Secret Libraries wil met gegidste rondleidingen door anders afgesloten kloosterpandgangen, -bibliotheken, -tuinen en -gebedsplaatsen het religieuze leven anno 2020 tastbaar maken. Daarbij ligt de nadruk niet uitsluitend op het erfgoed, maar ook en vooral op de mystieke spiritualiteit die de deelnemende gemeenschappen van religieuzen er tot op vandaag beleven.

Geert De Cubber

Gids Geert Meersdom verwelkomt *Tertio* in het klooster van de ongeschoeide karmelieten in de Brugse Ezelstraat. Door de pandgang – met schilderijen van voornamelijk Albertus van Jeruzalem, die als een van de stichters van de orde van de Karmel wordt beschouwd – en langs de refter stappen we de prachtige kloostertuin binnen. Bij de aangelegde waterpartij kunnen de paters – ze zijn vandaag met zes – en de retraitanten hier de stilte laten spreken en tot rust komen.

“Wij bezitten heilige boeken die ons troost bieden.”

Terug binnen leidt Meersdom ons via de steile trap – in de oorspronkelijke houten treden – naar de kloosterbibliotheek. “*Habentes solacio sanctos libros*”, staat er op de deur, een deel van een vers uit het eerste boek *Makkabeeën*: “Aangezien wij de heilige boeken bezitten die ons troost bieden” (12, 9). Wie binnentreedt, wordt overweldigd door de aanblik en de geur van zoveel geboekstaafde wijsheid. De incunabelen en manuscripten worden hier om evidente archiverische redenen niet getoond. Er blijft nog genoeg om van te genieten voor wie zich graag in de bijzonderheden van de boekdrukkunst verdiept. Zo legt de gids uit hoe je het best die oude boeken behandelt zonder ze te beschadigen: je slaat een boek bij voorkeur open in het midden om dan voorzichtig vooruit of achteruit te bladeren. In de tentoonstellingskast ligt een *Biblia Polyglotta*, een vijftalige

Bijbel zoals die door de Antwerpse drukker Christoffel Plantin werd uitgegeven: Grieks, Latijn, Aramees, Syrisch en Arabisch staan broederlijk naast elkaar op dezelfde pagina.

Collecties overgedragen

Daarnaast vind je in de bibliotheek ook alle tot op vandaag door karmelieten geschreven werken, vertelt de gids. De bibliotheek ontleent geen boeken, maar wordt door de paters gebruikt voor studie of om een homilie voor te bereiden. “En ze breidt nog uit”, weet Meersdom. “De bibliotheek ontvangt geregeld boeken van een andere bibliotheek.” Zo zijn de collecties van intussen gesloten karmelietenkloosters overgedragen aan en geïntegreerd in de Brugse bibliotheek. Wie van boeken houdt, zou hier gerust een tijdje op retraite kunnen komen. Omdat iedereen via de trap moet, kunnen rolstoelgebruikers of wie niet zo goed te been is, de bibliotheek niet bezoeken. Voor hen wordt aan een oplossing gewerkt. “We hebben een filmpje opgenomen waarin karmeliet Carlos Noyen de bezoeker als het ware virtueel rondleidt in de bibliotheek”, duidt Doenja Van Belleghem, bezieler en coördinator van het project. Zo kunnen minder mobiele bezoekers binnenkort toch – zij het vanop een tablet – het bezoek aan de bibliotheek meemaken.

Zelf gebouwd

Terug beneden gaat het richting barokke kerk. “Die hebben de paters zelf gebouwd”, zegt de gids, tot en met het houtsnijwerk van de preekstoel en de biechtstoelen, zo blijkt. Uiteraard mogen de verwijzingen naar de orde van de Karmel niet ontbreken. Naast sporen van Johannes van het Kruis en Teresa van Ávila staat er eveneens een beeldje van Thérèse van Lisieux. En er valt nog zoveel meer te

“In de stilte van de tuin wordt de eeuwigheid voelbaar.”

ontdekken voor wie even de tijd neemt om in alle stilte door de kerk te waren. Meersdom voert ons door de Brugse binnenstad naar het Engels Klooster, de tweede locatie van *Sacred Books Secret Libraries*. Recht tegenover de ingang ligt het huis waar Guido Gezelle als rector van het klooster de laatste maanden van zijn leven doorbracht. Over zijn laatste woorden uit 1899 – “En ‘k hoorde de veugeltjes zoo geerne schufelen” – mag dan al gegronde twijfel bestaan, de geest van Gezelle waart in elk geval nog altijd rond in het klooster. Daar verwelkomt gids Michel Goeman de deelnemers aan de rondleiding. Hij wijst in het begin op het belang van het religieuze erfgoed in Brugge: “Op een bepaald moment was een vierde van het grondgebied binnen de stadsmuren in bezit van religieuze gemeenschappen”.

Kruisweg

In de pandgang van het slot hangt de zogenaamde Engelse kruisweg. Die kreeg zijn naam door de Engelstalige onderschriften bij de staties. De kruisweg heeft nog altijd een centrale plaats in het leven van de acht zusters, vooral op Goede Vrijdag. Dan gedenken de zusters aan de staties – muursculpturen in reliëf – het lijden en de dood van Jezus Christus. Net als in het karmelietenklooster is ook hier de bibliotheek een van de blikvangers. De bibliotheekstructuur en indeling van de boeken werd op punt gezet door een oud-leerlinge van de toen-

malige kloosterschool. Ze was medewerker van een bibliotheek in Oxford en nam de indeling van die werkplek over. In deze bibliotheek kunnen de boeken evenmin worden ontleend, maar alleen ter plaatse geraadpleegd. En ook hier wordt de collectie up-to-date gehouden en aangevuld. In de rekken ontwaren we eveneens zeer recente uitgaven.

Brevieren in de tuin

Aan de zijanten van de voormalige begraafplaats hangen de namen van alle zusters die ooit aan het klooster waren verbonden. Ook van de rectoren – onder wie de onvermijdelijke Gezelle – wordt het sterfjaar vermeld. Hier wordt de geschiedenis tastbaar. Wie hier woont, schrijft zich in in de lange traditie van de zogenaamde Moderne Devotie, de spirituele en mystieke beweging waarvan Geert Grote (1340-1384) en Thomas a Kempis (1380-1471) de eerste bezielers waren. “Vroeger werden de zusters verplicht een uurtje te brevieren in de tuin”, legt Goeman uit wanneer we die betreden. Het gebed kleeft niet alleen aan de muren van de kloostergangen, maar ook in de stammen van de bomen. In de stilte van de tuin wordt de eeuwigheid voelbaar.

“Ons gebed waait naar alle windstreken.”

Windroos

Zuster Mary Aline, priorin van de gemeenschap, wacht ons op in de barokke kloosterkerk. Uiteraard valt de koepel op, maar ook hier is nog veel meer te ontdekken. De gedenksteden aan de muren getuigen van de rijke geschiedenis van deze plek. En het verhaal gaat verder, verzekert de priorin. De windroos in het midden van de kerk, pal onder de koepel, is daar het sterkste beeld van. “Ons gebed blijft niet hangen in de kerk. Het waait naar alle windstreken.” Die woorden neemt de bezoeker ongetwijfeld mee naar huis – bewust of onbewust. III

www.sacredbooksbruges.be

De bibliotheken van de karmelieten (links) en van het Engels Klooster (rechts) zijn de unieke blikvangers van de gegidste rondleidingen door de bewoonde kloosters. © Maîtrise